

Martini) *versu intra hec bimestre spatium, audax magis quam loquax, nec effcax, cursim et impolite, inter frivolas occupationes, sulcavi.* Idem veniam rogat ad extremum, quod magnam lituram, in messe scribenti, pluvia superfundisset. Item prolixum poema, quod exstat lib. v, cap. 5, scriptum rogatu ejusdem Gregorii in laudem Aviti, pontificis Arvernensis, intra duos nec integros dies, se absolvisse scribit, cum *instans portitor (ut ipse ait) per verba, sigillatim hianti fauce cadentia, quasi gravis exactor, non in me tam fœnera solvere cogeret, quam pensare.*

101. Ex quibus facile perspicitur Fortunatum, dum aliis fere negotiis distineretur, aut cum preme-teretur temporis angustia, poemata sua fuisse. Quocirca hinc quisque facile conjecturam facere debet qualis et quantus poeta extitisset, si melioribus temporibus fuisset natus, ac vacuus negotiis Musas domi colere otiose potuisset, cum in tanta barbarie vitæ tam occupata non modo non vulgæris, aut mediocris, sed plane bonus poeta ac sua ætate facile princeps evasisset.

102. Quid autem veteres senserint de ingenio doctrinaque Fortunati, ex eorum testimoniis intelligi potest, quæ suo loco a nobis ponenda sunt. Hic solum ejusdem amicissimi et æqualis Gregorii Turonensis testimonium liceat afferre, qui in epistola, quam prælexit quatuor libris de virtutibus sancti Martini, cum tanto operi quod aggressus fuerat perficiendo semel imparem dixisset: *Utinam, ait, Severus aut Paulinus viverent, aut certe Fortunatus adesset, qui ista describerent.* Idem Fortunatum adjuravit *sub testificatione divini mysterii, et splendore virtutum beatissimi Martini, ut poemata sua in unum collecta volumen ederet, utique plurimum interesse existimans ne diutius in silentio ac tenebris laterent, sed in communem fructum proferrentur.* Eidem addendus Felix Namnetensis episcopus, qui scripserat ad Fortunatum *ejus vocem nec acclamatione laudum superatam in ultimo orbis angulo personasse.* Quibus ex verbis intelligi potest quænam in tota Gallia esset de ingenio ejus ac litteris communis fama et existimatio.

103. Neque vero ejusdem opera in carminibus pangendis tantummodo aut sanctorum Vitæ describendis præstitit, sed idem ne a theologis quidem studiis alienus fuit. Sane ejusdem in Orationem Dominicam explanatio præ cæteris declarat quo is sensu ac judicio esset theologis in rebus. Item carmen 7 lib. VIII, quod in laudem sanctæ Mariæ virginis et Matris

A Domini scriptum est, satis ostendit quam is versatus esset in theologis disciplinis. Is tamen videtur hujusce scientiæ laudem a se remove, scribens ad Martinum Galliciæ episcopum, lib. v, cap. 4, his verbis: *Plato, Aristoteles, Chrysoippus, vel Pittacus, cum mihi vix opinione noti sunt, nec legenti Hilarius, Gregorius, Ambrosius, Augustinus, quos, si vel in visione noti fierent dormitanti, nec ego vere cognoscerem.* Sed quid mirandum est hominem laudes suas occultandi sagacissimum hæc scripisse ad Martinum, qui in sua quadam ad eundem epistola scripserat de Fortunato *quod post stoicam peripateticamque censuram theologiæ ac theoriæ studio mancipatus fuisset?* Certe is presbyter primus, deinde vel episcopus renuntiatus, diutius illa scientia carere non potuit ad quam sibi comparandam vel exemplo Radegundis incendi poterat, de qua, ut refert Baudonivia in ejus Vita, num. 9, assidua rerum divinarum in meditatione assiduæque lectione diu noctuque versabatur.

104. Idem etiam (ut censet Joan. Joseph. Liruti) Græcarum litterarum expertus non fuit quas forte Ravennæ, in illo scientiarum omnium Lycæo, didicerat, ac in Galliam deportarat. Ejus vero rei argumentum ab ipso profertur, quod is scribens ad Felicem, Episcopum Namnetensem, cujus eloquentiæ admiratione se percussus fuisse narrat, hæc dicat: *Credebam quasi sono Pindarico compactos tetrastrophos pedestri glutine suggilatos (Epistola præfix. lib. 1 Vitæ S. Mart.).* Ac profecto is qui, scribens ad Gregor. Turon., sic exorditur epistolam: *Apud pietatis animum, quod opere minus inscribitur, dilectionis intuitu dilatatur. Nam ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΑ ΑΕΖΙC ΔΙΑΕΡΕCΙC ΠΑΡΑΠΝΕCΙC et reliqua oratoribus et dialecticis permittantur,* etc., haud videtur Græcarum litterarum ignarus fuisse. Postremo, quod meo judicio maxime facit ad rem, plura sunt in ejus scriptis quæ Græcum dicendi leporem ac modum passim referant. Merito itaque reprehendendus Hilduinus abbas, qui, in epistola ad Ludovicum Pium, idcirco illum de natione Dionysii Areopagitæ, de quo *hymnum pulcherrimum scripserat, et ordinatione episcopatus mentionem non fecisse narrat, quia Græcæ linguæ penitus expertus fuit.* Atque hæc de pietate, tum scientia Fortunati et ingenio, satis a me dicta existimo.

D Ut autem illa quæ in ejus Vita retulimus, vel hominum doctissimorum qui de Fortunato, omni fere ætate, aliquid scripserunt auctoritate ac testimoniis comprobentur, placet hic elenchum eorum subjicere.

TESTIMONIA VIRORUM ILLUSTRUM

DE VENANTIO FORTUNATO.

Greg. Tur., lib. v Hist. Franc., cap. 8.

Si quis strenuus virtutes illius (sancti Germani Parisiensis), quas in corpore fecit, sollicite vult inquirere, librum vitæ illius, qui a Fortunato presbytero compositus est, legens, cuncta reperiet.

Idem lib. 1 de Glor. martyr., cap. 42, agens de tem-

pla sancti Laurentii apud Brionas, et de trabe quæ per miraculum creverat, etc, qua frustra excidebantur ad morbos curandos:

« Quod, ait, Fortunatus presbyter his versibus persecutus est: Laurentii merito, etc., multo plures exinde scripsit versiculos, quos ego prætermisi, hæc tantum pro testimonio veri scribens, etc. »

Idem in epistola prefixa lib. quatuor de virtutibus sancti Martini.

Utinam, inquit, Severus, aut Paulinus viverent, aut certe Fortunatus adisset, qui ista describerent, etc. *De eodem Fortunato vel aliis in locis mentionem facit.*

Baudonivia sanctimonialis, in prologo ad Vitam sanctæ Kadegundis.

Non ea, quæ vir apostolicus Fortunatus episcopus de beatæ Vita composuit, iteramus, etc.

Penlus Diaconus, de Gestis Longobar., lib. 11, cap. 15.

Sane quia hujus Felicis factum mentionem, libet quoque pauca nos de venerabili et sapientissimo viro Fortunato retexere, qui hunc Felicem suum asseverat socium fuisse. Denique hic, de quo loquimur, Fortunatus, natus quidem in loco qui Duplavilis dicitur, fuit: qui locus band longe a Cenitensi castro, vel Tarvisiana distat civitate; sed tamen Ravennæ nutritus et doctus, in arte grammatica, sive rhetorica, sive etiam metrica, clarissimus exstitit. Hic cum oculorum dolorem vehementissimum pateretur, et nihilominus Felix iste, ipsius socius, pari modo oculos doleret, uterque ad basilicam beatorum Pauli atque Joannis, quæ intra eandem urbem sita est, perrexerunt in qua etiam altarium in honorem beati Martini confessoris constructam propinquam habet fenestram, in qua lucerna ad exhibendum lumen est constituta, de cujus oleo mox sibi isti, Fortunatus scilicet et Felix, dolentia lumina tetigerunt: illico dolore fugato, sanitatem, quam optabant, adepti sunt. Qua de causa Fortunatus in tantum beatum Martinum veneratus est, ut, relicta patria, paulo antequam Longobardi Italiam invaderent, Turonis ad ejusdem beati viri sepulcrum properaret. Qui sibi, ut in suis ipse carminibus refert, illuc properanti per fluentia menti, et Rounam, perque Osopum, et Alpem Juliam, perque Aguntum castrum, Dravumque, et Byrrum fluvios, ac Briones, et Augustam civitatem, quam Virdo et Lech fluent, iter fuisse describit. Qui postquam Turonum, juxta votum proprium, advenit, Pictavis pertransiens, illic habitavit, et multorum ibidem sanctorum gesta, partim prosa, partim metri oratione, conscripsit; novissimeque in eadem civitate primum presbyter, deinde episcopus ordinatus est, atque in eodem loco digno tumulatus honore quiescit. Illic beati Martini Vitam, quatuor in libris, heroico in versu, contexuit, et multa alia, maximeque hymnos singularum festivitatum, et præcipue ad singulos amicos versiculos, nulli poetarum secundus, suavi et disertio sermone composuit. Ad cujus ego tumulum, cum illuc, orationis gratia, adventassem, hoc epitaphium, rogatus ab Apro, ejusdem loci abbate, scribendum contexui etc. (*Vide hoc carmen in Vita Fort., num. 92.*)

Hilduinus abbas, in epistola ad Ludovicum Pium, apud Surium, die 9 Octob.

Cæterum parcendum est simplicitati viri religiosi Gregorii Turonensis episcopi, qui multa aliter quam se veritas habeat, æstimans, non calliditatis astu, sed benignitatis ac simplicitatis voto, litteris commendavit. Patenter et quidem noscere possumus, non

A adeo quædam solerter eum investigasse, cum ei contemporalis existens vir prudens et scholasticissimus Fortunatus, qui plura et frequenter ad eum scripserat, Hymnum rhythmicæ compositionis pulcherrimum de isto gloriosissimo martyre composuerit. In quo commemorat eum a beato Clemente destinatum, sicut in Latinorum paginis didicit. De natione autem ejus et ordinatione episcopatus mentionem non facit, quia linguæ Græcæ penitus expertus fuit.

Hincmarus, in Vita sancti Remigii episcopi Rhemensis in præf., num. 2.

Egidius, post beatum Remigium, quartus istius civitatis episcopus quemdam virum religiosum, nomine Fortunatum, metricis versibus insignem, quia multis potentibus et honorabilibus viris, in his Gallicis et Belgicis regionibus, per diversa loca, tunc vitæ ac scientiæ suæ merito invitabatur, petiit de eodem libro, cothurno Gallicano dictato, aperto sermone aliqua miracula, quæ in populo recitarentur, excipere, etc.

Inter inscriptiones beati Flacci Alcuini in quodam monasterio (Forte, Nobiliacensi) sequens carmen habetur inscriptum:

EPITAPHIUM FORTUNATI POETÆ CHRISTIANI.

Hac quoque præsentî præsul requiescit in aula,

Fortunatus enim vir, decus Ecclesiæ;

Plurima qui fecit sanctorum carmina metro,

Concelebrans sanctos laudibus hymnidicis.

Qui sermone fuit nitidus, sensuque fidelis

Ingenio calidus, promptus et ore suo.

C Ita reperitur allatum poema in Edit. Ratisb., an. 1777, adornata per illustrissimum et reverendissimum virum Frobenium S. R. I. principem, et ab ad sanctum Emmeramum.

Flodoardus, Hist. Rhem. Eccl., l. 11, c. 2.

Fortunatus Italicus apud Gallias in metrica insignis habebatur.

Aimoinus, l. III Hist. Franc., c. 15.

D Fortunatus, qui in rhetorica metricaque arte famosus habebatur, ab Hesperia in Gallias transiens, Pictavis episcopus ordinatur. Hic multorum Vitas passionesve sanctorum, partim prosa, partim metro, composuit, ad amicos quoque singula disticha elegans orator conscripsit. Unde Sigiberto regi elegiacum misit carmen, congratulans ei in nuptiis Brunichildis. Quem cum sors librum, ad diversos ab eo sibi familiares conscriptum, manibus intulis et meis, in eo fecunditatem viri, dulcemque affabilitatem satis admiratus sum.

Regino, in Chron., l. 1.

Fortunatus poeta in Galliis insignis habetur.

Sigibertus, in Chron., ad an. 575.

Fortunatus poeta veniens ab Italia claret in Gallia.

Idem, de Script. Eccl., c. 45.

Fortunatus, natione Italus, liberalibus artibus eruditus, a dolore oculorum virtute Martini Turonensis episcopi sanatus, et pro hac causa ad Turones venit; et ad Pictavos progressus, primo ibi presbyter, deinde episcopus consecratus est. Scripsit metricæ

Hodoepericum suum; scripsit metricè quatuor libros de Vita sancti Martini, et multa alia, et maxime hymnos singularum festivitatum. Ad singulos amicos composuit versus suavi et disertò sermone.

Vincent., Spec. lib. XII, c. 126, ex Hug. Floriac.

Fortunatus vir egregius,

Ingenio clarus, sensu celer, ore suavis

Qui ab Italia Turonos adveniens, actus beati Martini IV libris, heroico contextit metro. Verum inde assumptus, Pictavorum ordinatus est episcopus. Scripsit autem etiam Vitam beati Hilarii Pictaviensis, et Vitam beati Maurilii Andegavensis. Hujus est illa sententia brevis et utilis:

Pauper in angusto regnat habendo Deum.

(*Legitur l. VIII, c. 6, v. 396.*)

Petrus de Natalibus, in catal. Sanct., l. b. IX, cap. 65.

Fortunatus, episcopus Pictaviensis, claruit tempore Justini imperatoris junioris. Qui natione Italus, primo poeta, deinde in præfatae urbis episcopatum sublimatus, vir egregius, ingenio clarus, sensu celer, ore suavis.

Platina, in Vita Joannis Tertii papæ.

Fortunatus, vir singularis litteraturæ et eloquentiæ, Gallos ad mitiorem cultum redegit scriptis et exemplo. Ad Sigibertum enim eorum regem libellum de gubernando regno perscripsit, ac beati Martini vitam elegantè composuit.

Joannes Trithemius, lib. de Scriptor. Ecclesiasticis.

Fortunatus episcopus Pictaviensis, natione Italus, vir in divinis Scripturis doctus, et in sæcularibus litteris eruditissimus, ingenio subtilis, eloquio disertus et nitidus, carmine et prosa excellens, inter cunctos suæ ætatis doctores non minus sanctitate conversationis quam scientia eruditionis clarus effulsit. Hic virtute sancti Martini a dolore oculorum liberatus pro agenda gratiarum actione, Turonem ad ejus sepulcrum venit, et, Pictavos progressus, primo presbyter, deinde episcopus ibidem ordinatus, magna doctrina et religione claruit. Scripsit elegantè carmine multa utilia et devota opuscula, de quibus ego tantum vidi subjecta.

Ad sanctam Radegundem, regis Thuringorum ultimam filiam, et regis Francorum captivam, postea Pictaviensis cœnobii abbatissam, versu hexametro: Excidium Regni Thuringorum, l. 1: *Conditio belli trinitis.* Ad Jovinum de Radegunde, l. 1: *Aonias avido, qui lamb.* Ad Justinum juniorem, l. 1: *Gloria summa Patris, Natique.* Ad Sophiam Augustam, lib. 1: *Cui meritis compar.* In persona Radegundis, l. 1: *Post patriæ cineres.* In laudem Martini episcopi, l. 1: *Lumen apostolicum.* De Leontio venerabili episcopo, l. 1: *Inter quos genuit.* De eodem laudis, l. 1: *Agnoscat omne sæculum.* Hymnorum septuaginta septem, l. 1: *Agnoscat omne sæculum.* De miraculis sancti Martini, l. IV. Vita sancti Hilarii Pictaviensis, l. 1. Hodoepericum viæ suæ, l. 1. Vita sancti Maurilii episcopi, l. 1. Epist. ad diversos, l. 1. Carminum ad amicos l. 1: *Rex regionis apex,* etc. Alia quoque multa composuit, quæ cum breviter sint, sub librorum nomine

A nolui consignare. Plura enim epitaphia et versus breves scripsit, quos vidi. Claruit sub Justino juniore Aug., an. Domini 570.

Petrus Crinitus, libro quinto de Poetis Latinis.

Venantius Honorius Fortunatus inter Christianos poetas relatus est; et cum ingenio, atque moribus longe præstaret, Ravennæ eruditus traditur, magnaque diligentia in Latinis litteris institutus. De hoc Fortunato referuntur permulta apud eos auctores qui de gestis Gallorum annales composuerunt. Neque desunt qui scribant illum diu versatum in Gallia, et ob egregiam eruditionem optimumque ingenium pontificem Pictavorum factum. Plura ac varia opera edidit, quibus ingenii facilitatem, minimeque impariam doctrinam, demonstrat. Leguntur adhuc ejus poemata et hymni complures, qui magnopere commendati sunt a nostris grammaticis. Sed et libros quatuor fecit de gestis divi Martini versibus hexametris, præfatus tali opere se imitari Christianos poetas, ut Alchimum, Prudentium, Juvenem, Paulinum, et alios plures. Idem Fortunatus maximo affectu, singularique benevolentia persecutus est Gregorium pontificem, Euphronium, atque Felicem, ut alios omittamus. In pervetustis exemplaribus additum est nomen Clementiani, quod ab his probari poterit, qui paulo accuratius antiquitatem perscrutari voluerint.

Hieronymus Bologni, in electis elegiacis ex libro XII promiscuorum, num. 23.

Fortunate, tibi vallis Duplabilis ortum

In Tarvisina est quæ regione, dedit.

Nascenti Musæ riserunt, risit Apollo;

Ingenio addentes munera digna tuo.

Nec mora, Pindaricos superis cœlestibus hymnos

Scripsisti, et variis mystica sacra modis.

Scripta quoque est versu Martini Vita beati

Cum tibi Turonos visere cura fuit;

Pictavi didicere pios, te præsule, mores,

Qua tandem positus rite quiescis humo.

Sese Aponus stella aut Flacco ne jactet alumnus

Urbs adeo fastu quo Patavina tumet.

Tu neque prædones, audaci classe furentes,

Nec Veneris fœda probra pudenda canis.

Per te, sed quanto præstant divina profanis!

Tarvisio major gloria parta tuo est.

D Orlandius, Orbis sacri et profani illustrati part. II. vol. I.

Viros præstantissimos (Tarvisius) genuit, atque in iis maxime excelluerunt... Venantius Fortunatus, episcopus Pictaviensis, Christianæ poseos nobile decus, qui se Tarvisio oriundum hisce carminibus indicat:

Qua mea Zarvisus residet, si molliter intras, etc.

Joannes Antonius Oliva, Tarvisinus Bononiæ artificum rector, in oratione de laudibus patriæ recitata an. 1537, ex Ms. quousus est doctissimus et eruditissimus v'r Rambaldus d: Azzonis, Tarvisinæ Ecclesiæ canonicus, a quo hoc testimonium accepimus.

Haud est silentio involvendum Fortunatum Tarvisinum, ipsius Felicis socius, quem merito Fortunatum cenemus. Pythagoras enim, ille primus philosophiæ

nuncupator, inter plurima quæ humano generi saluberrima documenta præcepit, præsertim monet, Deum religione colendum esse, animum disciplinis excolendam, quæ duo sociali nodo connexæ, procul dubio fient beatitudinis effectrices, quippe religio, vitiorum expultrix, Deo nos conciliat, et vinculo pulcherrimo connectit. Doctrina vero, virtutis indagatrix, imò ipsa virtus animos nostros exornat, et alit, venustat, fovet, ac moderatur. Hic utriusque admirabilis cultor ita religioni deditus fuit, quod eo episcopo Pictavorum gens in Gallia, jure optimo, gloriatur; ita etiam doctrina decoratur, quod inter eloquentissimos oratores suavissimosque poetas non postremus habeatur.

Card. Baronius, ad an. 825.

Sed quam male gloriantur de majorum consuetudine (qui sacris imaginibus adversantur), sat erit si teificatione sanctissimi viri Martini, et assertionem Venantii Fortunati, viri quidem sancti, doctique Pictaviensis episcopi, qui ambo Gallicanam Ecclesiam, illustrarunt, perspicue demonstremus receptum antiquitas Deoque gratum esse cultum sanctarum imaginum, etc.

Gaspar Barthius, in adversariis Comment., l. v, c. 12.

Is poeta, Venantium dico, mirifico et admirabili ingenio fuit, temporibus et gentibus eloquentiæ iniquissimis editus, ut fere sit, magnitudine ingenii sermonem etiam pejus corrumpit quam unus et alter non pari felicitate naturæ editi. Multa tamen habet variam lectionem arguentia, et non medioerem eruditionem, quare non plane nobis insuper habendus videtur..... De eruditione autem hujus præsulis, quod dixi, facile auctores probant, quos nominatim citat: Homerus, Menander, Aratus, Cato, Pythagoras, Chrysippus, Plato, Cleantes, Ovidius, Virgilius, Horatius, Cicero, Pindarus, Sappho; denique quicumque celebriores inter Græcos, Latinosque Patres, quorum tam gentiliū quam Christianorum non solum nomina ponit, sed phrasim sæpius exprimit, doctrinamque numeris concludit. Adde non vulgarem historiæ et geographiæ eo tempore notitiam; adde physices non infelix studium, ut ex herbarum, gemmarum, arborum, aromatum speciebus constat, de quibus commode et erudite loquitur, etc.

Idem lib. XLVI, cap. 3.

Qui Venantium Fortunatum ediderunt, multum gratiæ promeruerunt ab omnibus ætatum Christianarum lectoribus. Infinita enim sunt ad clarorum virorum, urbium, populorum, morum et historiæ illustrationem, utilissima in illo maximi ingenii vate, nec infeliciter ab iisdem ex parte enarrata atque exposita. Tamen non sine nota properati nimis operis, quæ ad intellectum ejus pertinent quoad genera dicendi et stylum ipsum, etiam loca mendis inquinata parum eidem contulerunt. Atque talis qui in hunc poetam notas elaboraverit, non solum ipsum, sed omne ipsius sæculum, cum universis sequentibus adjuverit. Ad hunc enim Fortunatum, velut ad Calliopium quem-

dam magistrum, et coryphæum musicorum modulaminum, respexit omnis sequentium poetarum chorus. *Card. Bellarminus, in lib. de Script. eccl., ad an. 570.*

Venantius Fortunatus episcopus Pictaviensis floruit doctrina et sanctitate tempore Justinii junioris, etc.

Antonius Godeau, Hist. Eccl. t. IV, lib. II, postquam Fortunati patriam retulit, et ejus iter in Gallias, hæc subdit:

Sa principale profession dans les premières années de sa vie fut la poesie latine, et si on considère la barbarie de son temps, il est digne de quelque loüange; il est vray, que l'on accuse d'avoir loüé Fredegonde, Brunehaud, e d'autres Princes, qui etaient plutôt dignes de censure, que d'éloge. Mais il faut l'excuser vivant alors dans leur Cour, ou il ne subsistoit, que par sa plume.

Vossius, de Hist. Lat., l. b. XI, cap. 22.

Fortunatus poeta, prout tempora illa erant, nobilis fuit.

Andreas de Saussay, in Martyr. Gall., part. II, XIII Kal. Januar.

Beatus Venantius Fortunatus Pictaviensis episcopus, vir in quo ambigitur magis ne doctrina et pulchritudo ingenii quam vitæ sanctitas præcellerit, ut qui encomiastes sanctorum suo ævo præcipuus, eorumdemque studiosus imitator, ac omnipotentis supernæ majestatis præco perelegans, operumque Dei in sanctis mirabilium enarrator gravissimus, exacta in omni pietatis studio et actu ætate, senio non tam quam sanctis exercitationibus fractus, quam cum in assidua sacri muneris executione, tum in Christianæ sapientiæ cultu et egregiorum operum exaratione subit, sine beato consummatur, atque ad lauream cœlestem progreditur, ab amicis illis æterna in tabernacula excipiendus quos sibi non de iniquitatis mammona, sed ex doni scientiæ penu, gratiæque ac pietatis fenore justissimo comparavit... quo titulo sancti, et si minime recensetur in Hagiologio Romanæ Ecclesiæ, merito tamen dudum inter sanctos connumeratum solertissimi sanctorum indagatores testantur. Et revera pridem in Aquitania honoribus sanctis qui beatis deferuntur celebratus est.

Cointius, ad an. 599.

Fortunatus ut eruditione, ita pietate emicuit, invocaturque in litanis monasterii sancti Cypriani extra muros Pictavienses, ut ex sacris Ecclesiæ Pictaviensis monumentis refert Andreas Suassaius ad calcem Martyr. Gall.

Dupinius, in nova Bibliotheca auctorum eccl., t. V.

Fortunatus a passé en son temps pour un excellent Orateur et pour un bon Poete: et ce n'est pas sans raison: car non seulement il surpasse tous les autres Poetes de son siècle, mais il approche de ceux d'un meilleur non pas à la vérité par la pureté des expressions, ni par la beauté des vers, mais par le tour poétique, et la facilité merveilleuse avec laquelle il écrit en vers.

Muratorius, Anecdotorum Latinorum t. II.

Fortunatus hic memoratus alius a Fortunato non est, quem infula Pictaviensis Ecclesiæ, quem Christianæ poetices ornamenta, æternitate donarunt: plura ab eo profecta ingenii ac eruditionis monumenta ad nostram usque ætatem servata sunt non sine magna illius commendatione, quod barbaris

A omnino temporibus æquales alios scriptores superaverit.

Gulielmus Cave, in Historia literaria Scriptorum ecclesiasticorum, Coloniae, Allobrog., in sæc. Eutychemo.

Multa conscripsit (Fortunatus) partim poetica, partim historica. Vim illius poeticam sic dilaudat Barthius, Adv. l. IV, c. 3. *Mazimi ingenii vates, etc.*

VENANTII HON. CLEM. FORTUNATI

PICTAVIENSIS EPISCOPI

OPERUM OMNIUM

PARS PRIMA,

BROWERIANAM EDITIONEM COMPLECTENS.

MISCELLANEA.

Prologus.

DOMNO * SANCTO ET DOTE MÉRITORUM SACRIS ALTARIBUS ASCITO PARITER, ET EDUCTO,
GREGORIO PAPÆ ^b FORTUNATUS.

[Fortunatus Gregorio, Turonensi antistiti, qui magnopere a se contenderat et adjuraverat ut carmina sua in unum collecta volumen ederet, hac se epistola excusat, et imperitiam suam ac negotia præterdit, quibus distentus eadem minus perpolire potuerat. Ad extremum cedit poscenti, et ejus in se benevolentiam ac voluntatem graviolem declarat fuisse, quam timorem suum et verecundiam. Data occasione, iter quod ex Italia in Galliam contenderat describit.]

Acuminum suorum luculenta veteris ætatis ingenia ^B claris * operibus celebratura, ac posteris stupore coram ^c qui, natura fervidi, curatura fulgidi, usu ^d atriti, ausu securi, ore facundi, more festivi, præ-

laudanda, reliquere vestigia: certe illi inventione providi, partitione serii, distributione librati, epilo-

* In exemplari Calaritano sic legitur hic titulus: *Viro apostolico et prædicando papæ*; ex Brow.

^b Hæc epistola, quæ Operibus Fortunati præfigitur, dedicatoriæ locum habet. Scribitur eadem ad Gregorium, pontificem Turonensem, amicissimum ipsius Fortunati, ut hujus in Vita diximus, n. 67 et seq. Nonnulli, titulo decepti, opinati sunt hunc esse Magnum Gregorium, Rom. pontificem, in primis a veritate aberrantes. Nam ut præteream aliunde non constare ullam cum Fortunato et Gregorio M. amicitie necessitudinem, aut litterarum usum intercessisse, cum e contra tantam amicitie conjunctionem et vitæ totius consuetudinem eidem cum Gregorio Turonensi interfuisse certum omnino sit, a quo ad scribendum sæpius extimulatum se fuisse profiteatur, sive potius invitatum amicitie ipsius jure, ac nomine, ut illud etiam præteream, Gregorium M. pene extremo Vitæ Fortunati tempore Romanam sedem conscendisse et tenuisse, certe obstatio qua Gregorius adjurat Fortunatum sub *testificatione divini mysterii, et splendore virtutum beatissimi Martini*, ut scripta a se poemata ederet, satis declarat eum qui sic adjurabat, non Rom. pontificem, sed Turonensem fuisse.

Neque vero insolens erat iis temporibus ut aliarum quoque Ecclesiarum episcopi, præter sum. pontificem, papæ nomine decorarentur, quin et apostu-

lici nominarentur, ut satis ostendit ipsius Fortunati epistola, qua scribens ad Euphronium, episcopum item Turonensem, sic incipit: *Damno sancto et meritis apostolico domno, et duplici Patri Euphronio papæ Fortunatus.*

^C Quamvis autem sedes omnes episcopales apostolicæ nominarentur, cum id tamen simpliciter et absolute enuntiabatur, quin privatæ Ecclesiæ, aut sedis, vel episcopi nomen adderetur, Rom. pontifex solebat indicari. Ita Charibertus rex cum ad eum Nuncupatus presbyter venisset, Leontii, Burdegalensis episcopi, ejusque comprovincialium nomine, atque ita eundem salutasset: *Sedes apostolica eminentiæ tuæ salutem mittit uberrimam*, respondit rex: *Nunquid Romanam adisti urbem, ut papæ illius nobis salutem deferas?* ut refert Gregorius Turon., lib. IV, Hist. Franc., cap. 26. Atque ut Rom. sedes per excellentiam sedes apostolica nominabatur, usu apud Francos recepto, ita papæ nomen per autonomasiam Rom. pontifici tribuebatur. Sed de his plura Coingtius, ad an. 562, n. 10 et 11. Hæc autem epistola ad Gregor. Turon. desideratur in Ven. Edit

^c Deest eorum in duob. Codd. Vat.

^d In duob. Codd. Vat., usu triti, ausu securior^e freti, vel potius, ausu securi, ore freti.

* In uno Codd. Vat., operibus celebrata.